

STAVEBNÍ HMOTY I

12. Přednáška

DŘEVO, ASFALT, POLYMERY

KVH, BSH

- **KVH**

- K – Konstruktion (Konstrukční)
- V – Voll (Úplné)
- Holz – (Dřevo)

- Zubovitý spoj - (‘cink’)
(samosvorný spoj)

- **BSH**

- B – Brett – prkno
- S – Schicht – vrstva
- H – Holz

OSB desky

- O = oriented, S = strand, B = board
- Orientované ploché třísky
- Desky vyrobené z plochých třísek předem určeného tvaru
- Třísky v povrchových vrstvách jsou orientovány rovnoběžně s délkou nebo šířkou desky
- Třísky ve střední vrstvě mohou být orientovány náhodně nebo obecně kolmo k třískám povrchových vrstev

OSB desky

- *OSB desky* mohou být použity i ve vlhkém prostředí. Tyto materiály jsou velice dobře opracovatelné, bez problémů je lze řezat, frézovat, vrtat či přibíjet.
- **Výhody OSB desek:**
 - minimální rozměrové tolerance
 - pevnost, tuhost, stejnorodost
 - výborné mechanicko-fyzikální vlastnosti
 - možné použití ve vlhkém prostředí
 - zdravotní nezávadnost
 - při instalaci vznik malého množství spojů

Zhuštěné dřevo

- Objemová hmotnost se zvyšuje lisováním
- Lisování probíhá při teplotách 140 až 160 °C a tlaku 10 až 15 MPa
- Nejčastěji překližky
- Objemová hmotnost 1400 kgm⁻³

Modifikované dřevo

- Modifikace = chemická úprava dřeva, při které jsou hydroxylové skupiny OH nahrazeny jinými skupinami
- Pokud je hydroxylová skupina nahrazena jinou skupinou, pak dřevo zůstává trvale suché
- Acetylace (H nahrazen COCH_3)
- Teplotní modifikace (za zvýšené teploty a tlaku jsou z dřevních buněk odstraněny skupiny OH)
- Pokles nasákavosti (až o 40%) => pokles objemových změn
- Vyšší odolnost vůči biodegradaci

Další přírodní materiály

- Celulózová vlákna
- Starý rozvlákněný papír + kyselina boritá a borax (pro zvýšení odolnosti proti požáru a proti živočišným škůdcům)
- Volně sypaná (vlákna, granule)
- Objemová hmotnost 30 – 90 kgm⁻³
- Hustota 500 kgm⁻³
- $\lambda = 0,04 \text{ Wm}^{-1}\text{K}^{-1}$
- Sypaní nebo foukání do dutin
- Tepelná izolace

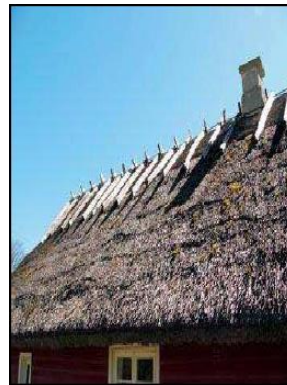
Další přírodní materiály

- Korek – buňky tvořené celulózou, suberinem a voskem – nepropouští tekutiny a plyny.

- Sláma

- Rákos

Asfalt

- Živičná látka složená z uhlíku, vodíku a kyslíku, případně i dusíku. Rozpouští se v diethyletheru, sirouhlíku a dehtových olejích

Živice

- Směsi asfaltických nebo pyrogenetických uhlovodíků a jejich nekovové deriváty
- Silná závislost konzistence na teplotě
- Asfalty a dehty
- Použití od starověku

Přírodní asfalt

Ropné asfalty

- Destilační zbytek z frakční destilace ropy = primární asfalt
- Oxidované – profukování vzduchem při teplotě 250 - 300°C
- Ředěné – organická rozpouštědla (40-50%hm.)
- Modifikované
- Přísada polymeru

Pitch lake

Vlastnosti asfaltů

- Obecné
 - Nerozpustné ve vodě
 - Nenasákavé
 - Hustota 1000 kgm^{-3}
 - $\lambda = 0,75 \text{ Wm}^{-1}\text{K}^{-1}$
 - Rozpustné v organických rozpouštědlech
 - Délková teplotní roztažnost - $600 \cdot 10^{-6}$
 - Hořlavé a výhřevné
 - Stárnutí vlivem UV záření

Vlastnosti asfaltů

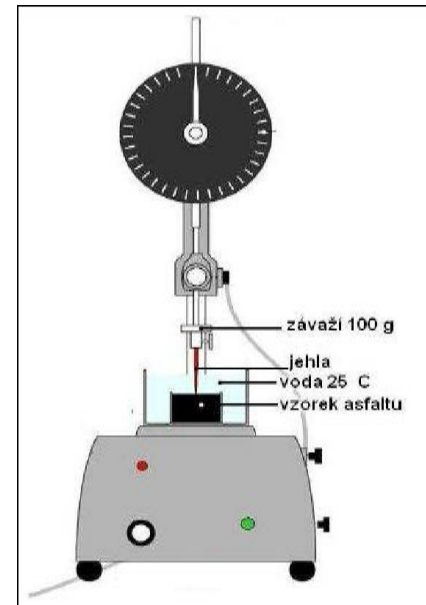
- Oxidované asfalty
 - Méně citlivé na teplotní změny
 - Zvýšení bodu měknutí
- Ředěné asfalty
 - Nízká viskozita
- Modifikované asfalty
 - Širší plastická oblast, horší zpracovatelnost
 - SBS (styren-butadien-styren, 15-35%)
 - Vyšší tažnost (několik set %)
 - APP (ataktický polypropylen, 15 – 35%)
 - Lepší odolnost vůči UV záření, větší adheze

Zkoušení asfaltů

- Speciální zkouška
 - Penetrace
 - Bod měknutí
 - Bod lámavosti
 - Duktilita
 - Přilnavost ke kamenivu
 - Stálost za tepla

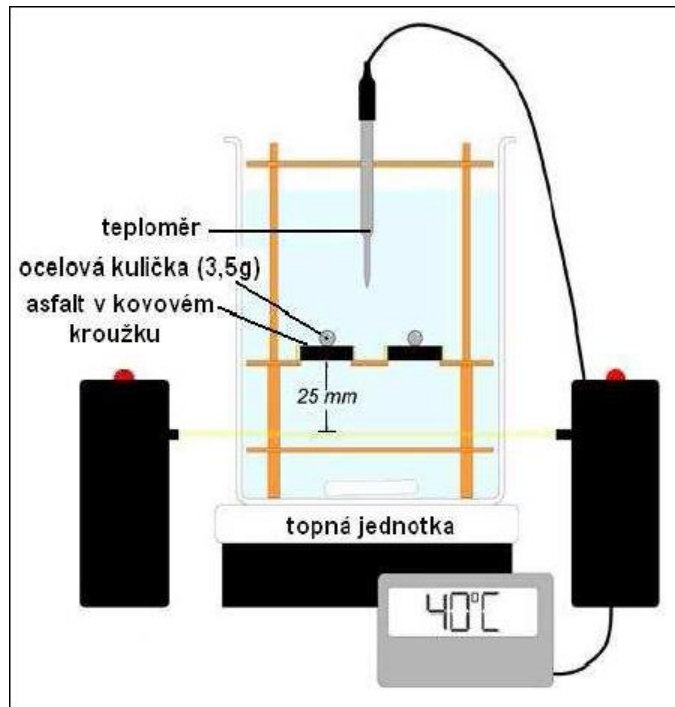
Zkouška penetrace

- Zjišťování tvrdosti a odolnosti proti opotřebení
- Jednotky: desetiny mm

Zkouška bodu měknutí

- Zkouška KK (kroužek-kulička)
- Vliv teploty na tvárnost asfaltu
- Zahřívání o 5°C za minutu
- Teplota, při které průhyb dosáhne 25,4 mm

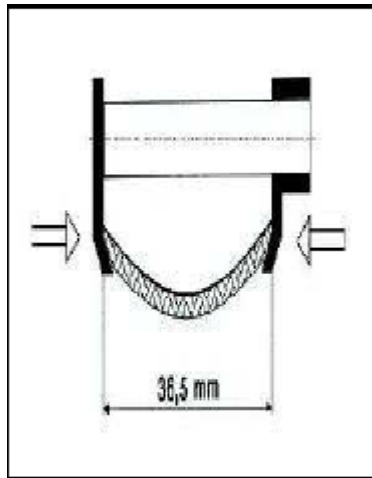

Zkouška bodu měknutí

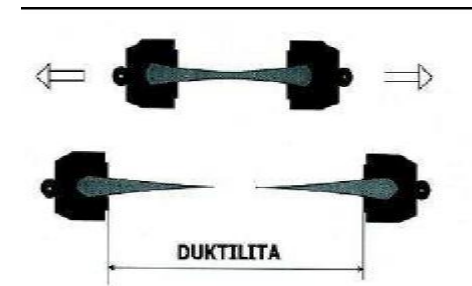
Zkouška bodu lámavosti

- Frassova metoda
- Nejvyšší teplota, při které praskne vrstvička asfaltu nanesená na plíšku

Zkouška duktility

- Tažnost asfaltu za definované teploty
- Vytahování vlákna ve vodě do přetržení
- Jednotky: cm protažení

Zkouška duktility

Značení asfaltů

- **AOSI 85 / 25**

- A = asfalt
- O = oxidovaný
- S = stavebně
- I = izolační

- Bod měknutí ve °C

- Hloubka penetrace v desetinách mm

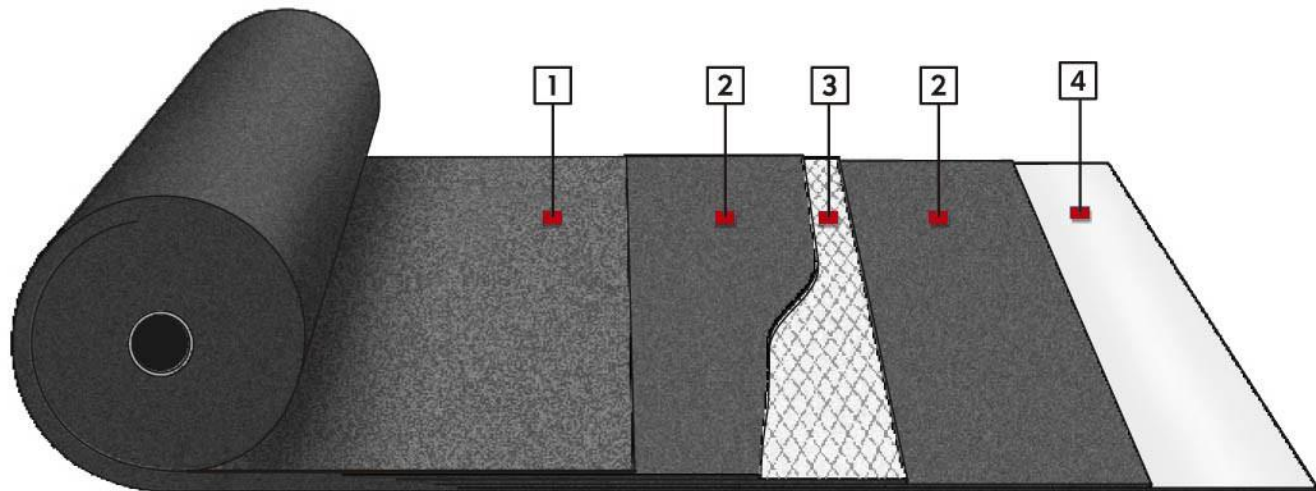

Asfaltové výrobky

- Asfaltové zálivky
- Asfaltové laky a tmely
- Asfaltová tavná lepidla
- Obalovaná asfaltová drť (asfaltbeton)
- Asfaltová suzpenze (emulze)
- Asfaltové pásy

Asfaltové izolační pásy

- 1. Jemnozrnný minerální posyp
- 2. Směs oxidovaného / modifikovaného asfaltu s minerálními plnivými
- 3. Nosná vložka
- Směs asfaltu s minerálními plnivými
- Lehce tavitelná polyethylenová fólie

Asfaltové izolační pásy

- Nosná vložka
 - Přenáší mechanické namáhání
 - Tkanina, papírová a hadrová lepenka
 - Skleněná rohož, kovová fólie, syntetická vlákna (polyester)
- Krycí vrstva
 - Oxidované nebo modifikované asfalty
- Povrchová úprava
 - Horní – ochrana proti UV
 - Posyp břidličný, keramický, folie PP,PE
 - Spodní – ochrana proti slepení
 - Pískování, spalitelná PE folie

Asfaltové šindele

- Střešní krytina
- Vysekání z asfaltových pásů
- Pokládka na dřevěné bednění
- Minimální střešní sklon - 15°
- Plošná hmotnost – 9,5 až 14 kgm⁻²
- Životnost střešního pláště – 30 až 50 let
- Hlavní výhoda: nízká hmotnost a cena
- Nevýhody: nižší požární odolnost, při vyšších teplotách asfaltový šindel měkne, nutnost podbití, kratší životnost

Asfaltové nátěry

- Laky a tmely
- Asfalt + organická ředidla

Dehet

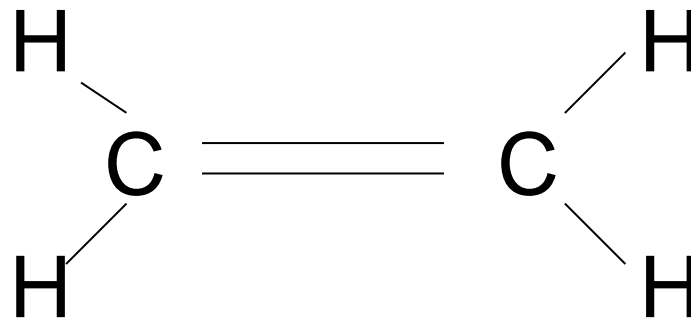
- Vzniká destilací uhlíkatých sloučenin (uhlí)
- Oproti asfaltům
 - Nižší bod měknutí
 - Menší plastičnost
 - Nižší bod vzplanutí
 - **Ekologicky a zdravotně závadný**

Polymery

- Polymery = plasty
- Polys = mnoho, meros = částí
- Makromolekulární sloučeniny, ve kterých se opakuje stejná stavební jednotka (100 až 100000x)
- $\text{H}-(\text{CH}_2)_n-\text{H}$
- Vznik opakovanou reakcí výchozích látek
- Polykondenzace
- Polyadice
- Radikálová polymerizace

Polymerace

Přírodní polymery

- Kaučuk
- Celulóza – bavlna, dřevo
- Škroby
- Bílkoviny

Vlastnosti plastů

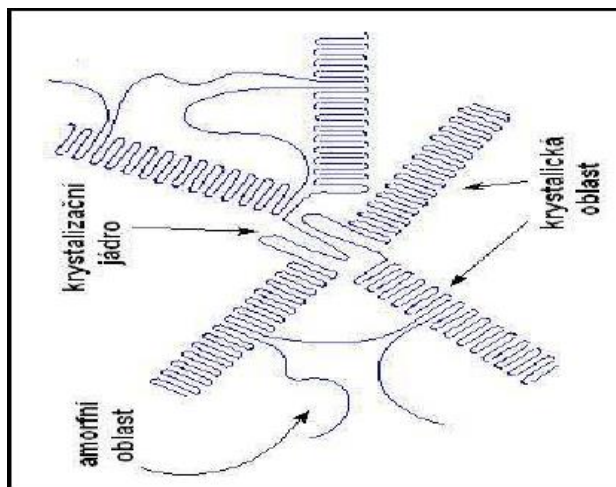
Polymer	Zkratka	Hustota [kgm ⁻³]	Pevnost v tahu [MPa]	E modul v tahu [MPa]	Tažnost [%]
Polyethylén LD	LDPE	920	8-10	0,1 – 0,5	300-1000
Polyethylén HD	HDPE	950	15-25	0,6-1,4	100-1000
Polypropylén	PP	910	30-38	0,1-0,5	300-800
Polyvinylchlorid	PVC	1480	40-75	2,9-3,5	20-50
PVC měkčený		1250	10-25	0,1-0,4	170-400
Polystyren	PS	1050	32-65	3,2-3,5	3-4
Epoxidová pryskyřice	EP	1200	45-60	3,5	1-2

Plasty – dělení

- Termoplasty
 - při zahřívání měknou, taví se a po ochlazení získávají své původní vlastnosti
- Reaktoplasty
 - při prvním ohřevu přejdou do plastického stavu další ohřev způsobí vytvrzení plastu
 - vytvoření 3D struktury
 - PU, EP

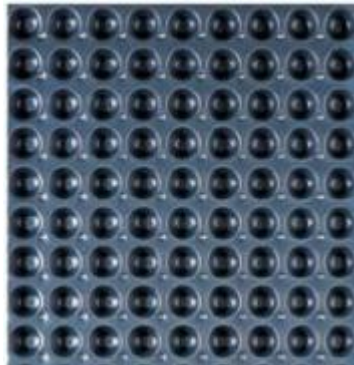
Termoplasty

- Působením tepla měknou, po ochlazení opět ztuhnou na materiál původních vlastností
- Celý proces lze provádět opakovaně
- Tvořeny dlouhými lineárními makromolekulami bez výraznějšího podílu příčných vazeb
- Volná vlákna tvořící termoplasty jsou v důsledku náhodných pohybů sbalena do jakýchsi statistických klubíček

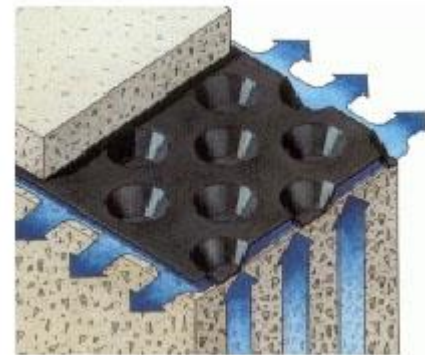

Polyetylen PE

- nejběžnější polymer (60 mil. tun/rok)
- • výroba z etylenu
- $n (\text{CH}_2 = \text{CH}_2) \rightarrow -(\text{CH}_2 - \text{CH}_2)_n -$

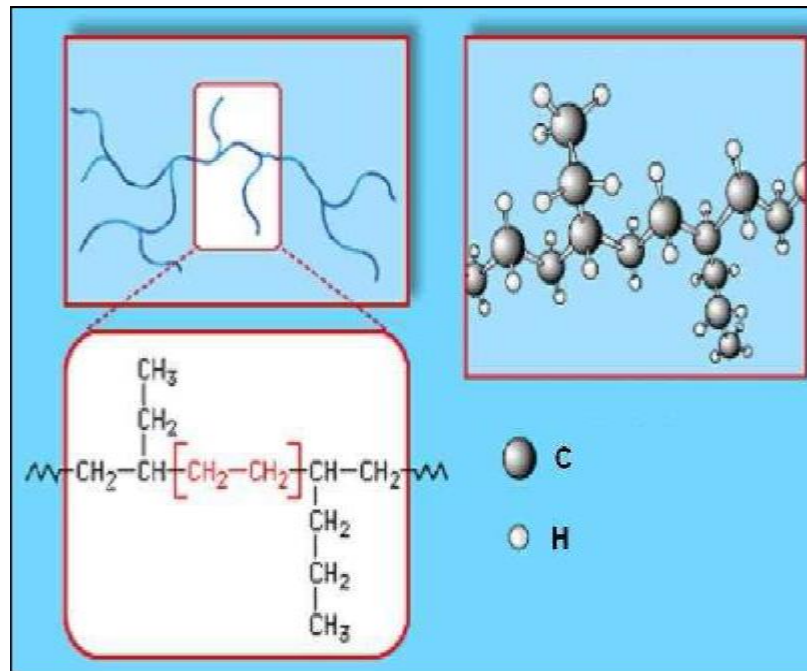

Profilovaná izolační fólie

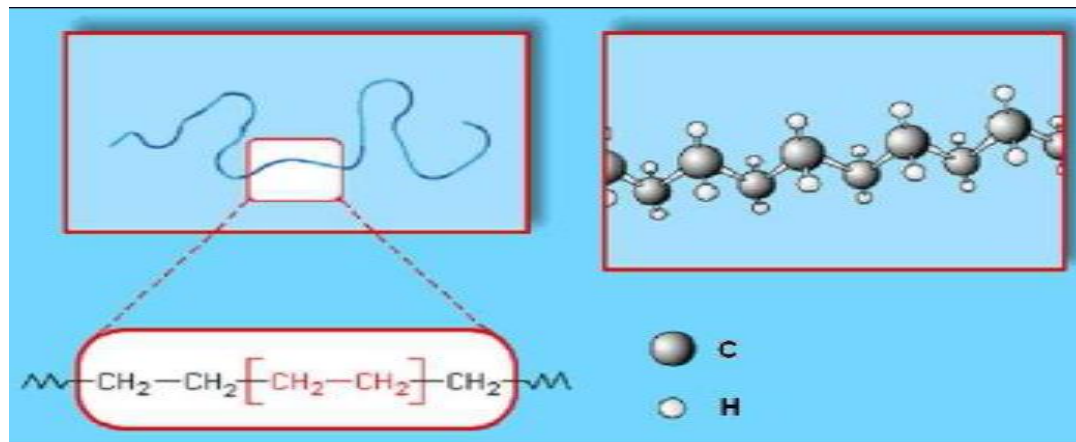
LDPE

- na 1000 atomů uhlíku v základním makromolekulárním řetězci - 8 až 40 dále rozvětvených bočních řetězců

HDPE

- **HD = high density** (hustota 0,940 g/cm³)
- makromolekulární řetězec je přímý, málo větvený

Výhody PE

- dobře ohebný v tenké vrstvě
- LPDE – dobrá tvarová paměť
- HDPE – vyšší pevnost, snáší i vroucí vodu
- za normální teploty dobrá chemická odolnost (středně koncentrované kyseliny, louhy a rozpouštědla - i HF!)
- zdravotně nezávadný
- dobře se recykluje

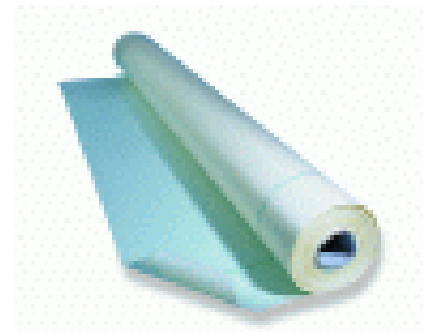
Nevýhody PE

- špatně se lepí → spojování horkým vzduchem
- Nízká odolnost vůči rozpouštědlům za vyšší teploty
- Některé látky do PE difundují (tuky, uhlovodíky..)
- Malá povětrnostní stálost – zvyšování pomocí stabilizátorů (saze)
- hořlavý, odkapává

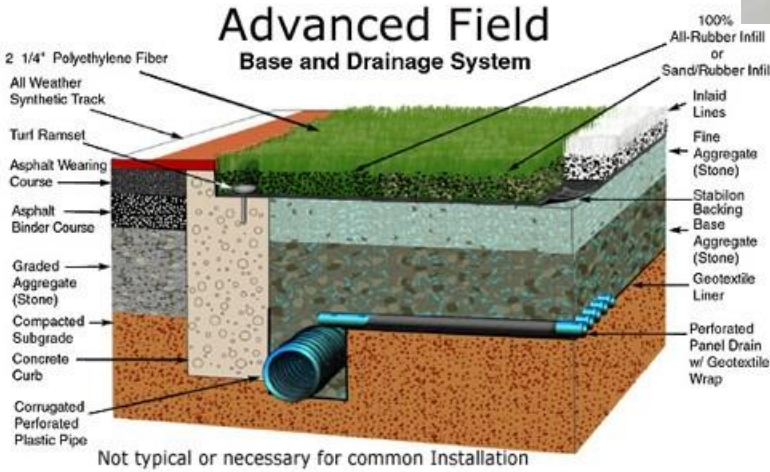
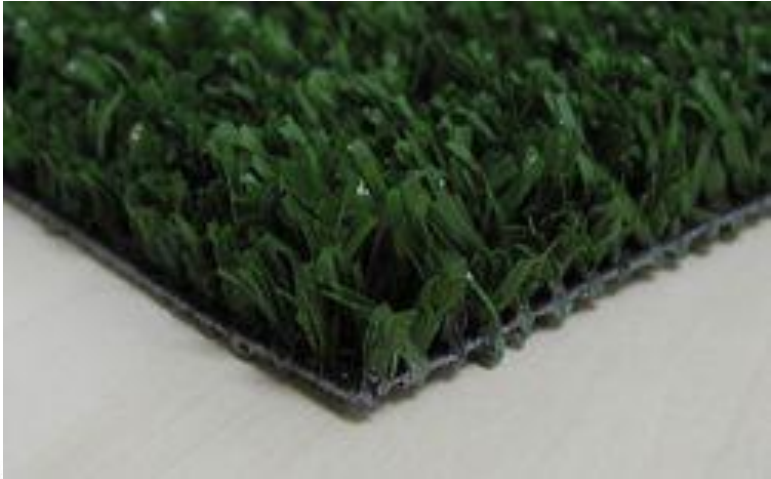

Výrobky z LDPE

- Smrštitelné a bublinkové fólie
- Obalové fólie s inhibitory koroze
- Izolace tunelů
- Paropropustná fólie: propustná pro vodní páru díky mikroperforaci

LDPE

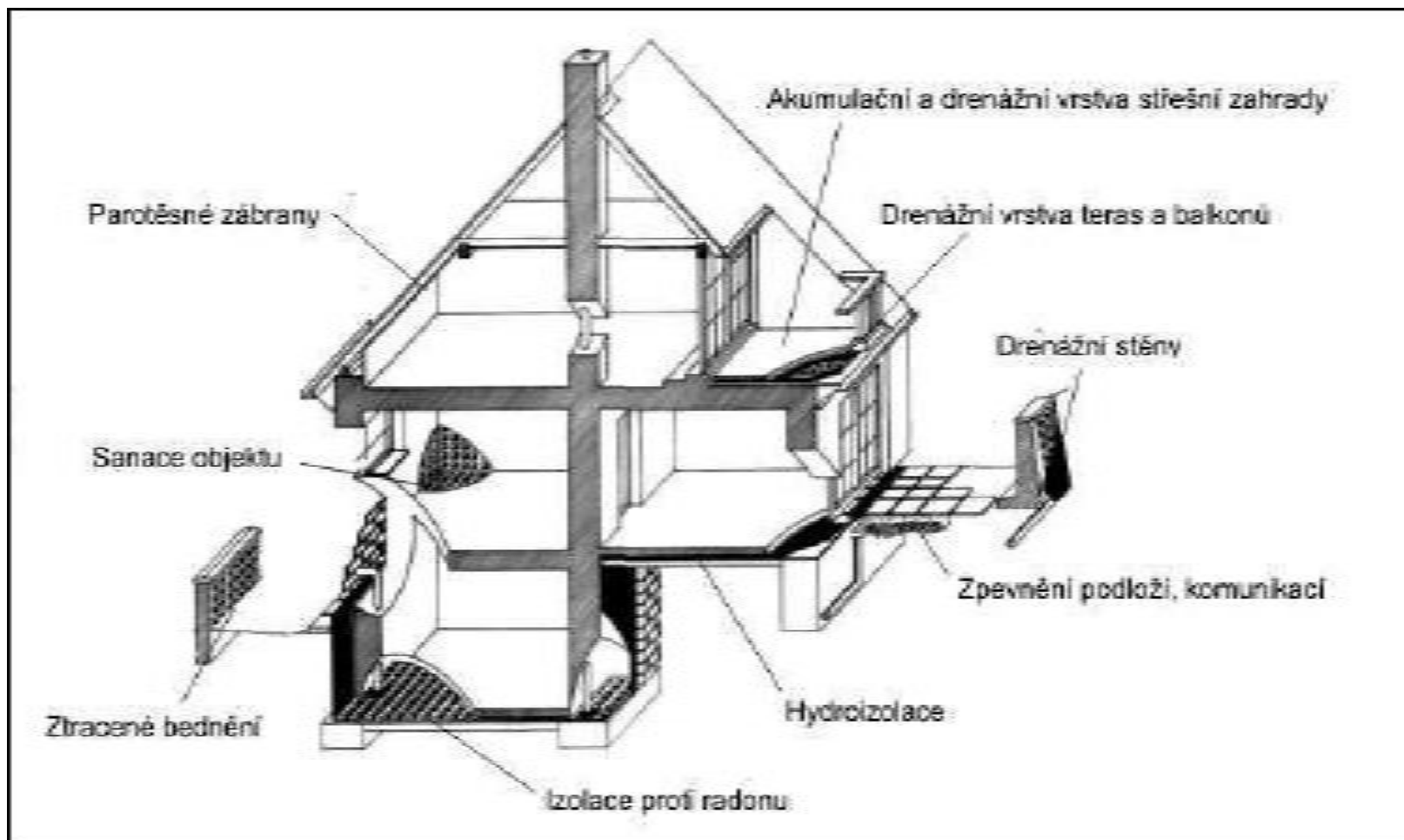

Výrobky z HDPE

- fólie – hladké i profilované, drenážní, protiradonové
- desky – vystýlky nádrží
- potrubí – voda, kanalizace

Použití PE folii na stavbě

Expandovaný PE

- vytlačování roztaveného PE syceného plynem → pěnová hmota
- $\rho_v = 35 \text{ kg.m}^{-3}$
- $\lambda = 0,045 \text{ W.m}^{-1}.\text{K}^{-1}$
- tepelné a akustické izolace
- izolace potrubí
- parozábrana (+ LDPE)
- reflexní folie (+ Al folie)

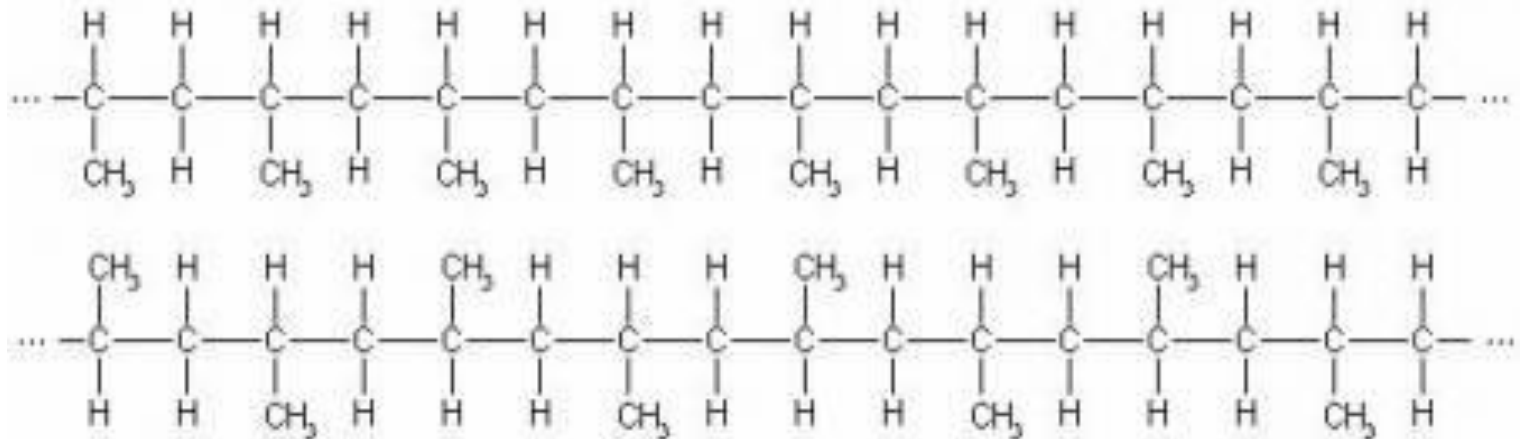
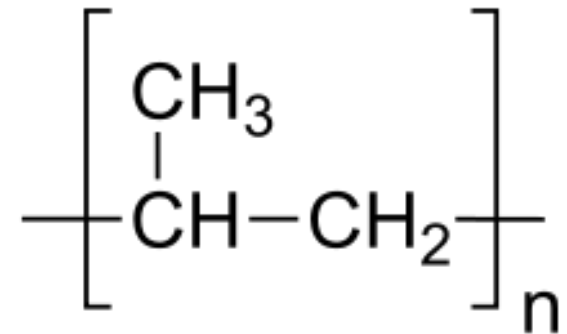

Degradace PE

- přirozeně
 - několik set let
- bakterie Sphingomonas
 - během 3 měsíců 40 %
- přídavek aditiv
 - 2 měsíce až 6 let

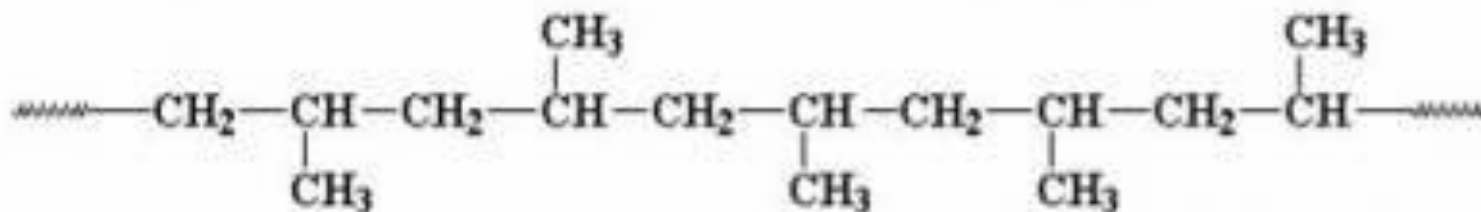
Polypropylen PP

- **isotaktický PP** – podobný HDPE
 - vyšší pevnost
 - dobrá odolnost vůči oděru
 - vyšší bod tání (~ 165 °C)
 - křehký při teplotách < 0°C
 - malá odolnost vůči povětrnosti

Ataktický PP

- **ataktický PP**
 - těstovitý
 - malá pevnost
- Takticita: Míra vzájemné orientace metylových skupin v řetězci PP
- Každá metylová skupiny omezuje ohebnost polymerového řetězce

atactic polypropylene

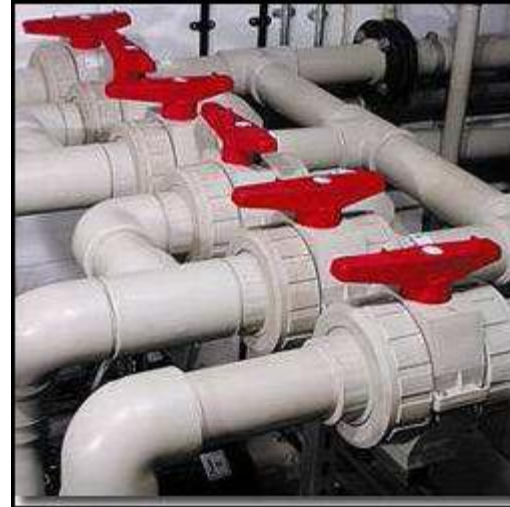
Použití

- kanalizační potrubí
- desky
- geotextilie
- vlákna
 - monofilamentní (vytlačování taveniny tryskou do vzduchu)
 - fibrilovaná (nařezáním, rozsekáním napnuté folie)
- APP – přísada do lepidel a asfaltů

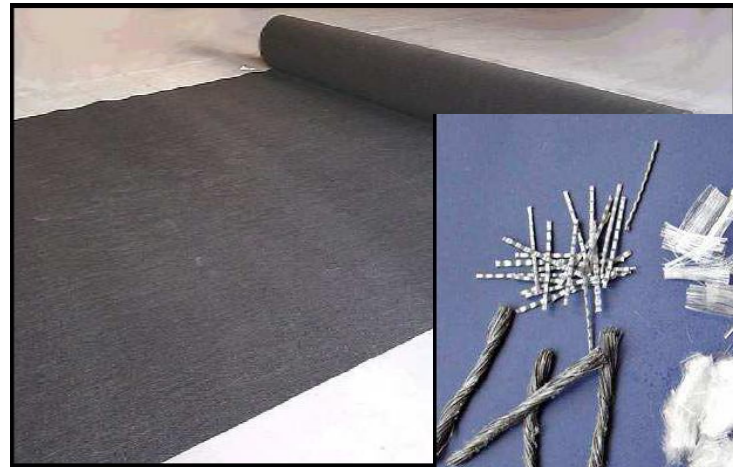
Kanalizační potrubí

- silnostěnné trubky z PP
- plněného kamennou
- moučkou – méně hlučné

PP vlákna

- málo krčivá
- biologicky stálá
- neodolávají UV záření
- špatně obarvitelná
- geotextilie
- vláknobeton

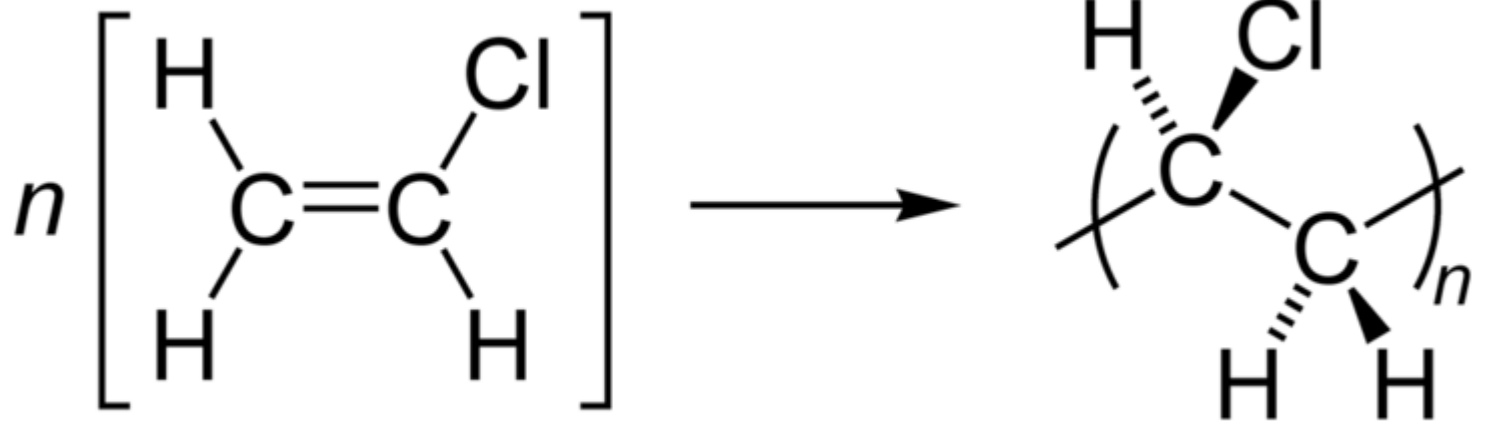

PP vlákna do betonu

- 0,9 kg (1 balení) vláken do 1 m³
- čerstvé směsi betonu, malty či omítky.
- 1 balení - 150 miliónů drobných vláken.
- speciální povrchová úprava
- (lubrikace) - usnadňuje velmi rychlé, snadné a rovnoměrné rozptýlení
- k míchání směsi postačí autodomíchávač, i běžné míchačky

Polyvinylchlorid PVC

Vlastnosti PVC

- hustota: 1380 kg/m³
- Teplota varu: 212 °C
- Čisté PVC - tvrdé a křehké → změkčování
- Méně tepelně stálý → stabilizátory
- Samozhášivý, ale při hoření uvolňuje jedovaté látky (fosgen)
- Velmi dobře se lepí a svařuje
- Špatná recyklace

Změkčování PVC

- **tvrdý PVC** = méně než 12 % změkčovadel - novodur
- **měkčený PVC** (mPVC) = 20 - 40 % změkčovadel – igelit
- **neměkčený PVC** (PVC-U) = změkčovadla jen v míře nutné pro zpracování (výrobu)

Změkčovadla PVC

- **ftaláty** (estery kyseliny ftalové)
 - postupně vytěkávají (křehnutí)
 - řada z nich podezírána ze zdravotní závadnosti - suspektní karcinogenní
 - dnes většinou omezovány nebo nahrazovány jinými změkčovadly (adipáty, citráty)

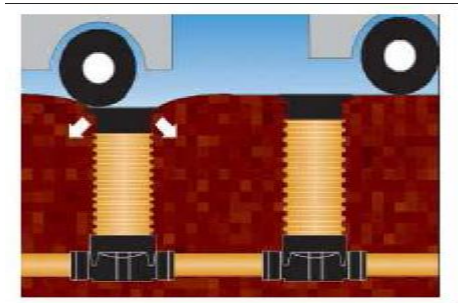
Výrobky z PVC

- Desky
- Trubky
- Instalátérské armatury
- Korugované kanalizační roury
 - dobré lepení a svařování
 - snadné tvarování v horké vodě nebo vzduchu
 - použití do 60 °C

Korugované roury

- Stěna je spirálovitě zesílena dutými prstenci.
- Na povrchu jsou roury profilované, vnitřek zůstává hladký.

Průhledné PVC desky

- Výroba **biaxiálním protahováním** → zvýšení pevnosti a odolnosti proti nárazům
- Ekonomicky zajímavá alternativa k polykarbonátům

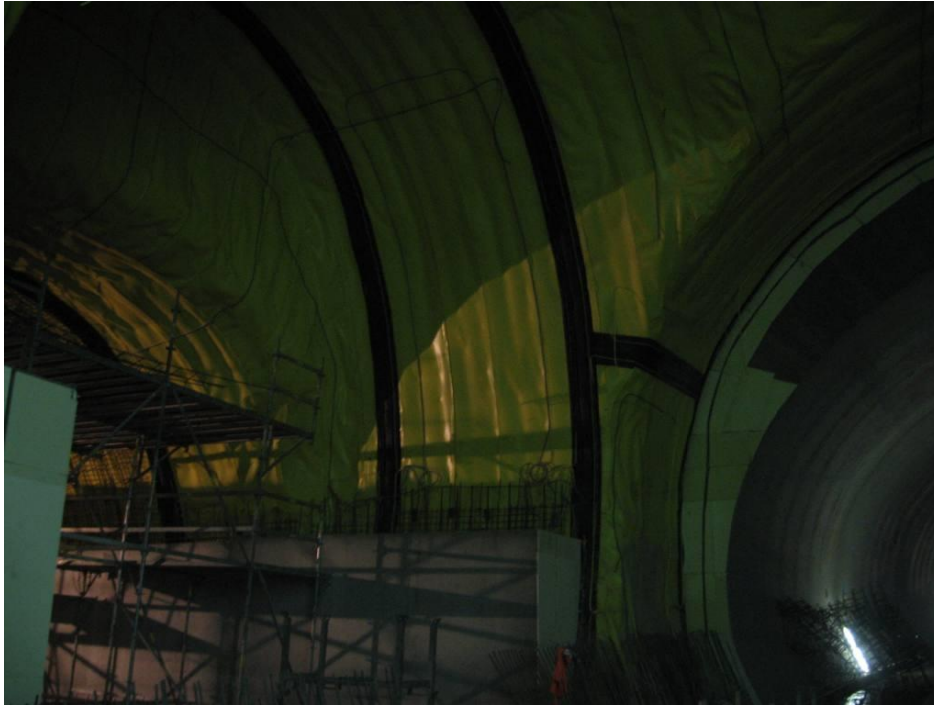

Výrobky z měkčeného PVC

- Hydroizolační folie
 - obyčejné
 - střešní
 - bazénové
 - skládkové
- Tvarové kusy
 - kouty, rohy, vpusti,
- Odvětrání

Hydroizolace – tunel Blanka

Hydroizolace – tunel Blanka

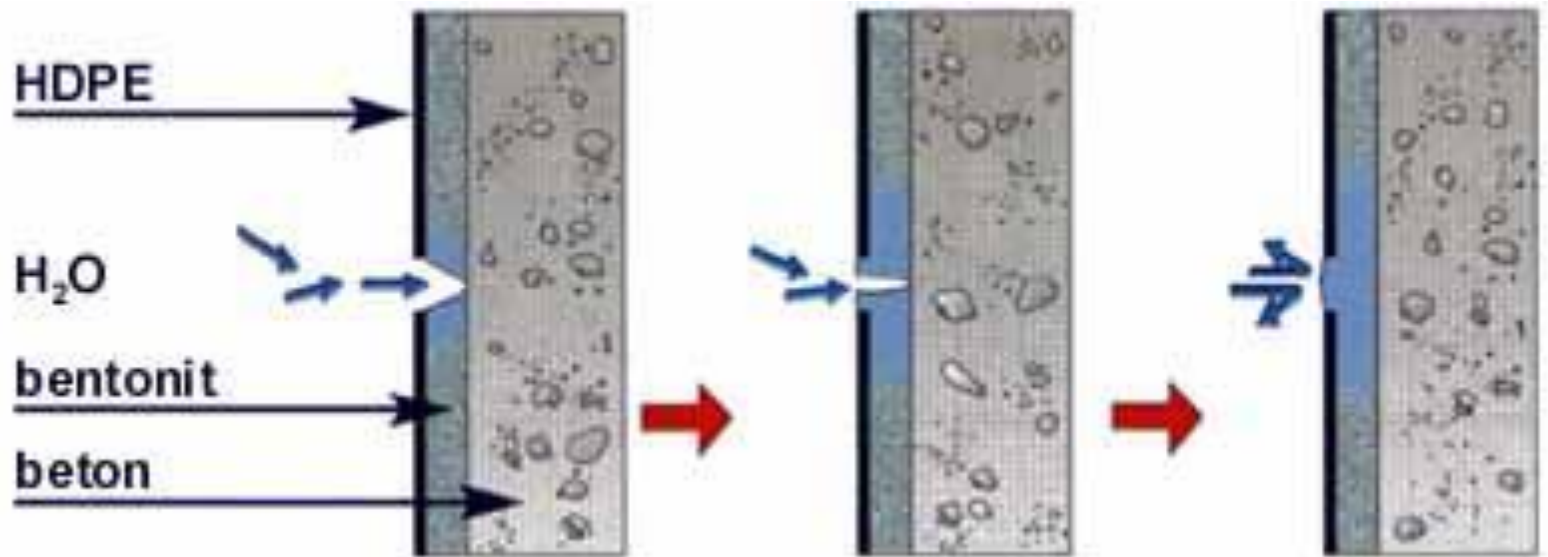
Svařování

Tunel Blanka

Tunel Blanka

Bentonit

- **Bentonit** je hornina vznikající zvětráváním mateční horniny z čediče (třetihorní hornina).
- Je charakteristický vysokým obsahem jílových nerostů.
- Bentonit dokáže vázat vodu, a to 5-7 násobek své váhy, čímž se jeho objem zvětší 12-15 krát.
- Žádná únava materiálu
- Samozahojovací efekt

Nánosové textilie

- Nanesení silně měkčeného PVC na technickou textilii
- Nafukovací haly

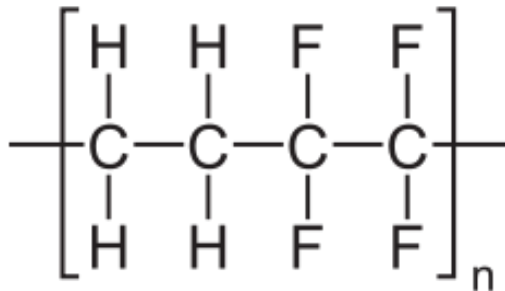
Kopolymerní PVC

- s přísadou chlorovaného polyetyleny - povětrnostně odolný
 - okenní rámy, okapové žlaby,
 - fasádní panely

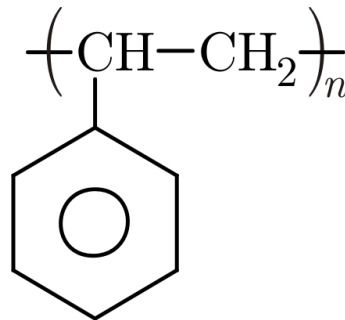
ETFE

- Etylen-polytetra-fluor-ethylen
- Resistentní vůči UV záření
- Vysoká odolnost vůči korozi
- Zastřešování rozlehlých veřejných prostor

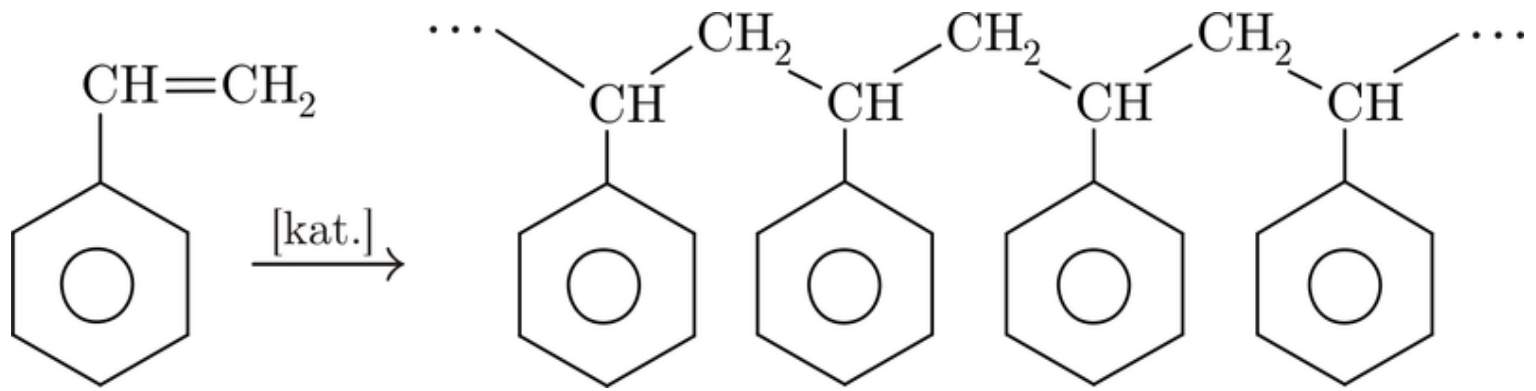
Polystyren

- Polystyren
- Na každém druhém uhlíku je vázán šestičlenný aromatický kruh fenyl

- Samotný polystyren je tvrdý, ale velmi křehký
- Má sklon ke vzniku korozních trhlin
- Ve stavebnictví se používá v podobě lehčeného polystyrenu
- Lehčený polystyren se vyrábí expanzní nebo extruzní technologií

- EPS

Expandovaný polystyren

- Vlastnosti
 - Tepelné
 - Vlhkostní
 - Faktor difúzního odporu vodní páry 20-40 [-]

Expandovaný polystyren EPS

- **Vlastnosti:**
 - Objemová hmotnost : **5-100 kg.m⁻³** (běžně 20, 25 a 35 kg.m⁻³)
 - **Součinitel tepelné vodivosti $\lambda = 0,04 \text{ W.m}^{-1}\text{K}^{-1}$**
 - **Faktor difúzního odporu vodní páry μ : 20 až 60 [-]**
 - Hořlavý, po přidavku retardéru - samozhášivý
 - Velké objemové změny - vytěkávání pentanu,
 - Teplotní změny
 - Objemová nasákavost 1 - 5 %
 - Snadné řezání a lepení

Zateplování s EPS

- pouze stabilizované desky
- nesmí být vynechán okrajový pás lepidla a použity
- do výšky 22,5 m

Extrudovaný polystyren

- **Výroba:**
 - Vstřikování nadouvadla do PS taveniny
 - Nadouvadla - dříve freony, nyní fluorované uhlovodíky bez chloru a oxid uhličitý
- **Vlastnosti**
 - $\rho_V = 25, 40, 45 \text{ kg.m}^{-3}$
 - $0,03 \text{ W.m}^{-1}\text{K}^{-1}$
 - nižší nasákavost (0,2%)
 - vyšší pevnost

XPS VLASTNOSTI

parametr		typ		
		25	38-40	45
objemová hmotnost	kg/m ³	28-43		
měrná tepelná vodivost	W/mK	0.028	0.025	0.024
hořlavost	-	těžce hořlavý (B1-DIN)		
nasákavost po 28 dnech	% obj.	0.2		
pevnost v tlaku při 10% stlačení	MPa	0.22	0.50	0.7
souč. tepelné roztažnosti	1/K	70x10 ⁻⁶		
faktor difúzního odporu	-	80-250		

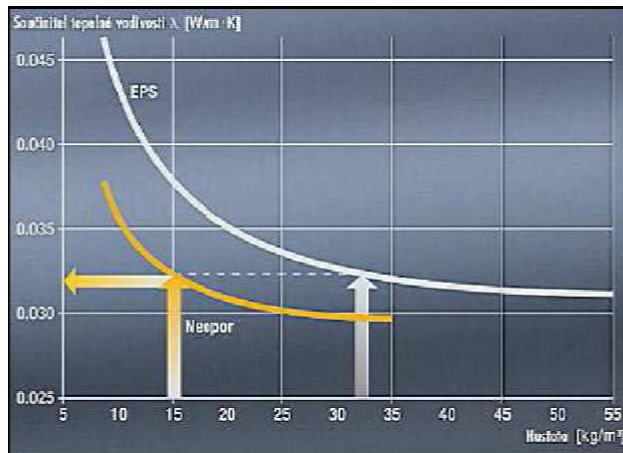
XPS Výrobky

- jako EPS
 - Všude, kde se uplatní nižší nasákavost a vyšší pevnost
 - Pod suché dlažby

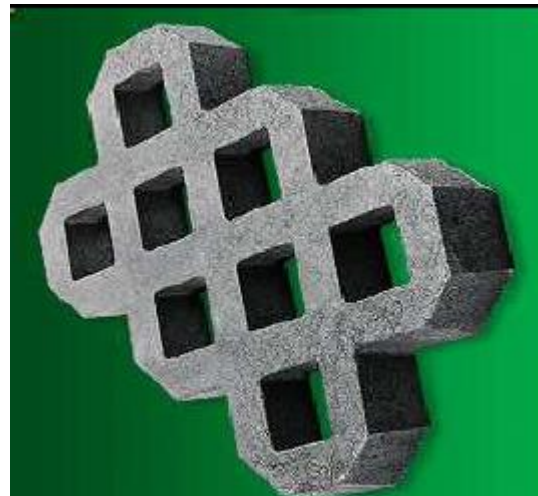
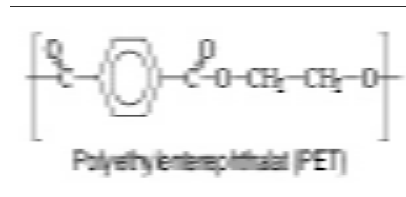
Šedý polystyren

- přidání velmi jemného grafitového prášku do hmoty, který brání úniku tepla radiací

Polyestery

- folie
- geotextilie
- tvarovky
- plotové prvky
- desky

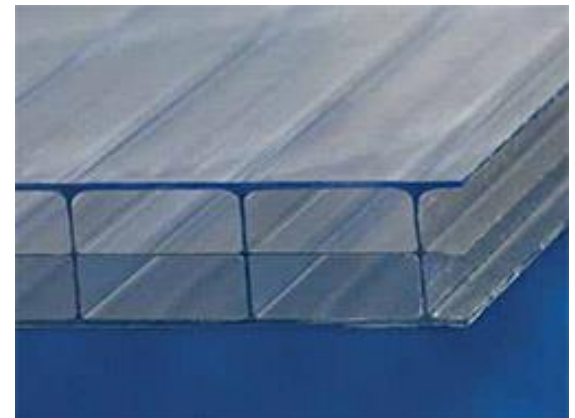

Polyestery

- výroba polykondenzací
- vláknotvorné - tkaniny
- **PET** lahve
- geotextilie
- tkaniny

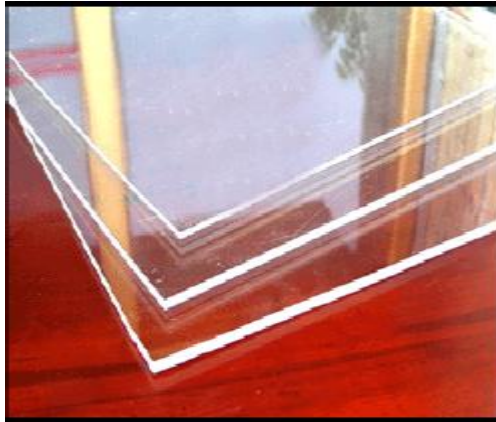
Polyestery

- **Polykarbonáty PC**
- průhledné, bezbarvé
- dobré mechanické vlastnosti
- dobrá povětrnostní odolnost
- relativně malé objemové změny prosvětlovací prvky

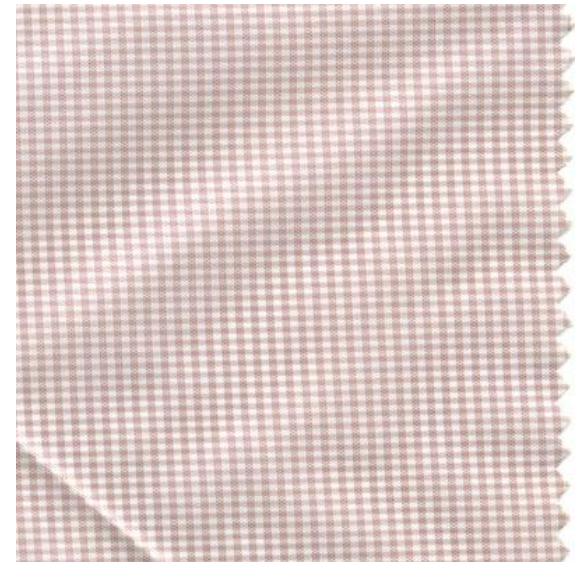
Polyestery

- **Polymetylmetakrylát PMMA**
- „plexisklo“
- pružný a ohebný malá povrchová tvrdost
- vysoká rázová houževnatost
- nutné rozměrové ustálení teplem

Geosyntetické materiály

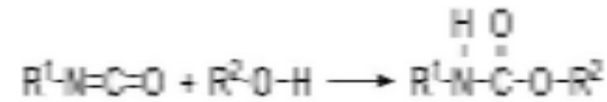
- ploché výrobky určené k zabudování do země geotextilie

Reaktoplasty

- Reaktoplast je hmota, kterou lze teplem, zářením nebo působením katalyzátoru vytvrdit
- Vytvrzení znamená vytvoření prostorové sítě v materiálu, díky které se takový plast získává zajímavé vlastnosti, především je netavitelný a nerozpustný
- Změny vyvolané teplem, zářením nebo katalyzátorem podnítl vznik kovalentních vazeb mezi molekulami polymeru

Polyuretan

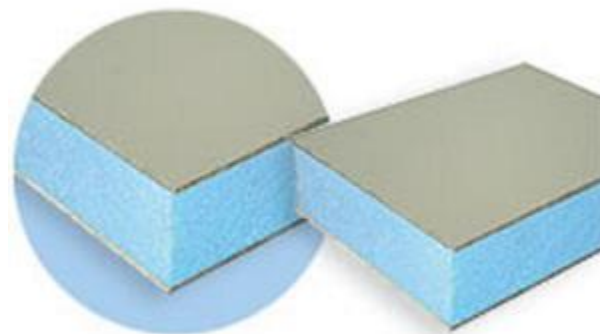
- nátěrové hmoty
- lepidla
- pěněná hmota
- dvousložková
- vysoká pevnost
- $\lambda = 0,03 \text{ W}\cdot\text{m}^{-1}\text{K}^{-1}$
- nenasákavá
- Stavební výrobky z PUR pěny:
- Tepelná + hydroizolační vrstva
– nástřík na stavbě
- Prefabrikované desky

Polyuretan

Použití PUR pěny

Použití PUR

- Podlahový systém ConiPUR

Použití recyklovaného PUR

- Tartan recyklovaný PUR

Epoxidy

- Dvousložková pojiva, potřebují tvrdící složku
- Výborná adheze k podkladu
- Vytvrzují se za velkého rozsahu teplot
- Vytvrzený produkt je chemicky a mechanicky odolný
- Malé objemové změny

Epoxidy

- POLYEPOXID
- -z chemického hlediska je to POLYMER z tříčlenných cyklů dvěma atomy uhlíku a jedním atomem kyslíku
- -Vyrábí se POLYKONDENZACÍ vícesytných FENOLŮ s epoxidovou skupinou
- -Konkrétně EPICHOHYDRINU a BISFENOLU-A
- +TVRDIDLO triethylentetramin

Epoxidy - použití

- **Nátěry**

Neprašné úpravy betonových ploch, pro lehce mechanicky namáhané podlahy (sklepní prostory a kóje), u vícevrstevných nátěrů až po středně namáhané podlahy jako jsou chodby, garáže a pod.

- - **Vrstvené stěrkové podlahy hladké nebo protiskluzné**

Pro průmyslové podlahy se středním až vysokým provozním zatížením.

- - **Samonivelační lité stěrky**

Pro průmyslové podlahy se středním až vysokým provozním zatížením.

- **Podlahy antistatické**

Pro objekty s předepsanou antistatickou podlahou se středním až vysokým provozním zatížením (výroba elektrosoučástek, nemocniční prostory).

Epoxidy - výrobky

- nátěrové hmoty
- tmely
- polymerbetony
- penetrační nátěry
- lepidla

Kompozity s reaktoplasty

- **Polymerbetony**
- **vysoké pevnosti**
- **+ rychlý nárůst pevnosti**
- **+ i velmi tenké vrstvy**
- **+ odolnost vůči agresivnímu prostředí**
- **nejsou žáruvzdorné**
- **– cena**
- **– nutné kvalitní rozmíchání**

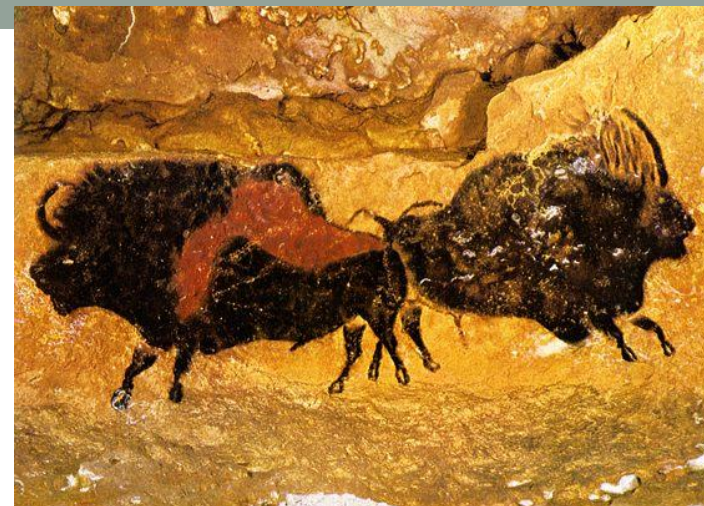
Vlastnosti polymerbetonů

		Polymerbeton	Beton
Hustota	Kgm^{-3}	1800 - 2400	2500 – 2700
Modul pružnosti	GPa	10 - 40	16 – 40
Pevnost v tahu	MPa	4 - 25	1 – 6
Pevnost v tlaku	MPa	50 – 210	8 – 80
Tepelná vodivost	W/mK	1,5 – 2	1,28 – 1,54
Koeficient teplotní roztažnosti	10^{-6}K^{-1}	10 - 50	8 – 12
Hmotnostní nasákavost	%	0,02 – 1	8 – 13

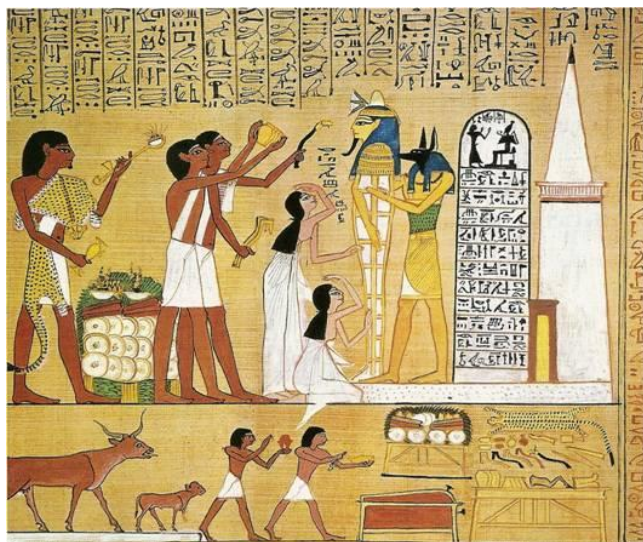
NÁTĚROVÉ HMOTY

Martin Keppert

martin.keppert@fsv.cvut.cz

*Lascaux, paleolit, 15 000 př.Kr.
přírodní pigmenty*

*Egypt, 1 300 př.Kr.
umělé pigmenty*

*Čína, Japonsko, 500 př.Kr.
laky na bázi rostlinných olejů*

Nátěrová hmota (NH): kapalná (nebo těstovitá, nebo prášková) látka, jež po aplikaci na podklad vytvoří souvislý tenký **film**

Nátěr (nátěrový systém): jeden či více zaschlých filmů

Účel nátěru: estetický, ochrana materiálu vůči prostředí, obvykle **obojí**

Třídění NH: podle účelu (na dřevo, na kov, na bazény...)
podle barvy (červená, bílá...)
podle druhu pojiva (olejová, asfaltová, polyuretanová...)

Třídění dle systému podniku „Barvy a laky“: nesystematické, zastaralé, ale všichni jsou na něj zvyklí (v ČR a SR)

A – asfaltové	1xxx – bezbarvý lak, lepidlo, fermež
B – polyesterové	2xxx – barva, email
C – nitrocelulózové	3xxx – pasta
E – práškové	4xxx – vyrovnávací hmota
H – chlorkaučukové	5xxx – tmel
K – silikonové	6xxx – ředidlo
L – lihové	7xxx – sušidlo, katalyzátor
N – navalovací	8xxx – pomocná látka
O – olejové	9xxx – pryskyřice, pojivo
S – syntetické	
U – polyuretanové	
V – vodou ředitelné	
P – pomocné přípravky	

Barevné odstíny nátěrových hmot dle ČSN 67 3037

- stále ještě některými výrobci používaný systém – pouze pro domácí trh

0000 bezbarvé
 1xxx nepestré
 (bílá, šedá, černá)
 2xxx hnědá
 3xxx fialová
 4xxx modrá
 5xxx zelená
 6xxx žlutá
 7xxx oranžová
 8xxx červená
 9xxx ostatní

ŠKODA 105 S - 105 L - 120 L - 120 LS		ŠKODA 110 R	
	1001 bílá		5016 zeleň lipová
	4456 modř střední		6142 sluneční žluť
	5016 zeleň lipová		7397 orientální oranž
	5322 zeleň ostrá		8122 jeřabinová červená
	6520 zlatohnědá	VZORNÍK PLATÍ OD SRPNA 1977 AŽ DO ODVOLÁNÍ Barvy uvedené v tomto vzorníku jsou natištěny a odstíny platí pouze pro orientaci. Automobilové závody národní podnik Mladá Boleslav si vyhrazují právo změny specifikace a barev za účelem stálého zlepšování úrovně vozů.	
	8165 červená paprika		
	6090 kanárková žlutá ZA PŘÍPLATEK		
	8877 maron ZA PŘÍPLATEK		
		Automobilové závody n. p. MLADÁ BOLESLAV OTS	

Barevné odstíny nátěrových hmot dle RAL

- dnes mezinárodní systém, vyvíjený od roku 1927
- RAL: Reichs-Ausschuss für Lieferbedingungen (Říšský výbor pro dodací podmínky)
- Vzorník RAL Classic: 213 odstínů
- Vzorník RAL Design: 1625 odstínů

1xxx – žlutá a béžová

2xxx – oranžová

3xxx – červená

4xxx – fialová

5xxx – modrá

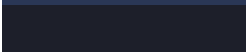

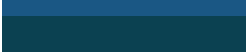

6xxx – zelená

7xxx – šedá

8xxx – hnědá

9xxx – bílá a černá

1000	1001	1002	1003	1004	1005	1006	1007
1011	1012	1013	1014	1015	1016	1017	1018
1019	1020	1021	1023	1024	1027	1028	1032
1033	1034	2000	2001	2002	2003	2004	2008
2009	2010	2011	2012	3000	3001	3002	3003
3004	3005	3007	3009	3011	3012	3013	3014
3015	3016	3017	3018	3020	3022	3027	3031
4001	4002	4003	4004	4005	4006	4007	4008
4009	5000	5001	5002	5003	5004	5005	5007
5008	5009	5010	5011	5012	5013	5014	5015
5017	5018	5019	5020	5021	5022	5023	5024
6000	6001	6002	6003	6004	6005	6006	6007
6008	6009	6010	6011	6012	6013	6014	6015
6016	6017	6018	6019	6020	6021	6022	6024
6025	6026	6027	6028	6029	6032	6033	6034
7000	7001	7001	7002	7003	7004	7005	7006
7008	7009	7010	7011	7012	7013	7015	7016
7021	7022	7023	7024	7026	7030	7031	7032
7033	7034	7035	7036	7037	7038	7039	7040
7042	7043	7044	8000	8001	8002	8003	8004
8007	8008	8011	8012	8014	8015	8016	8017
8019	8022	8023	8024	8025	8028	9001	9002
9003	9004	9005	9010	9011	9016	9017	9018

	RAL 5000	Modrofialová
	RAL 5001	Zelenomodrá
	RAL 5002	Ultramarínová
	RAL 5003	Safírová modrá
	RAL 5004	Modročerná
	RAL 5005	Signální modrá
	RAL 5007	Brilantní modrá
	RAL 5008	Šedomodrá
	RAL 5009	Azurová
	RAL 5010	Enciánová modrá
	RAL 5011	Ocelová modrá
	RAL 5012	Světle modrá
	RAL 5013	Kobaltová modrá
	RAL 5014	Holubí modrá
	RAL 5015	Nebeská modrá
	RAL 5017	Dopravní modrá
	RAL 5018	Tyrkysová modrá
	RAL 5019	Modrá Capri
	RAL 5020	Modrá oceán
	RAL 5021	Vodní modrá
	RAL 5022	Noční modrá
	RAL 5023	Modrošedá
	RAL 5024	Pastelová modrá
	RAL 5025	
	RAL 5026	

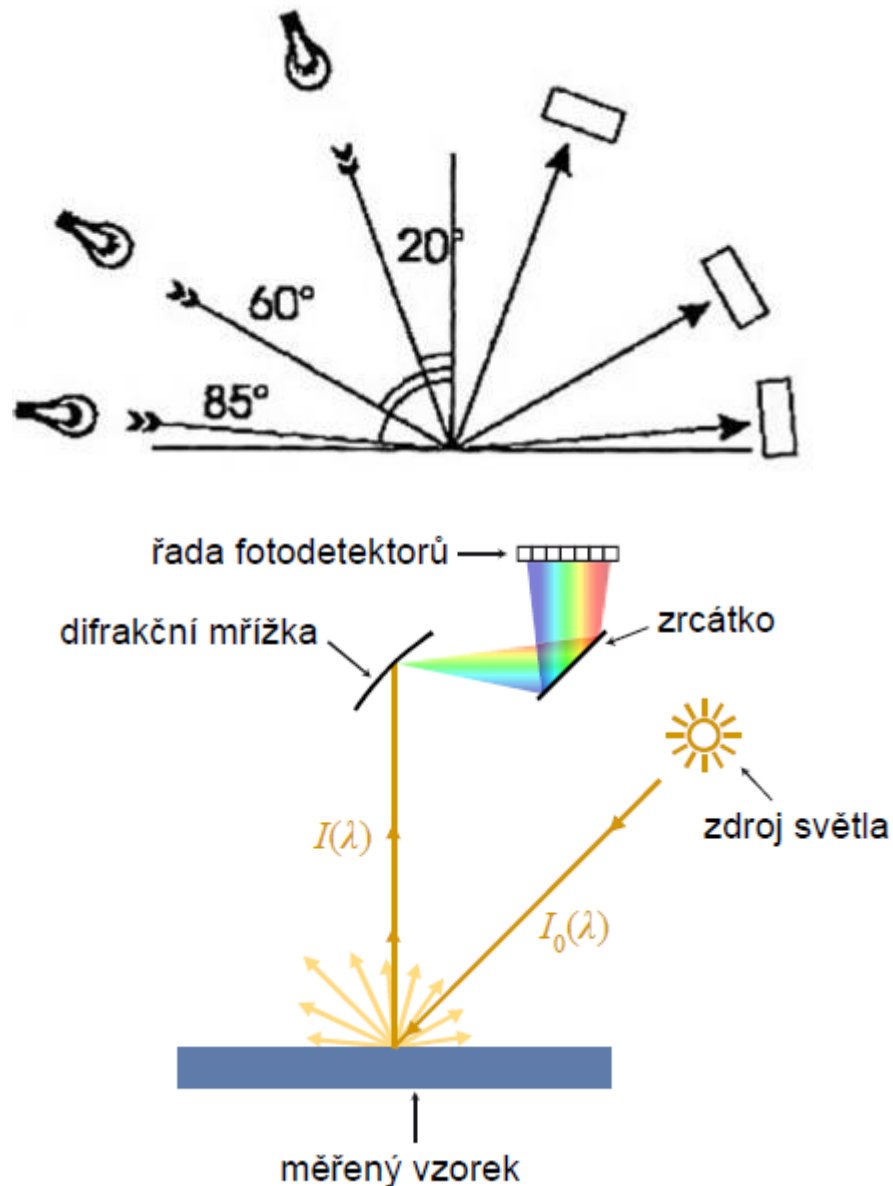
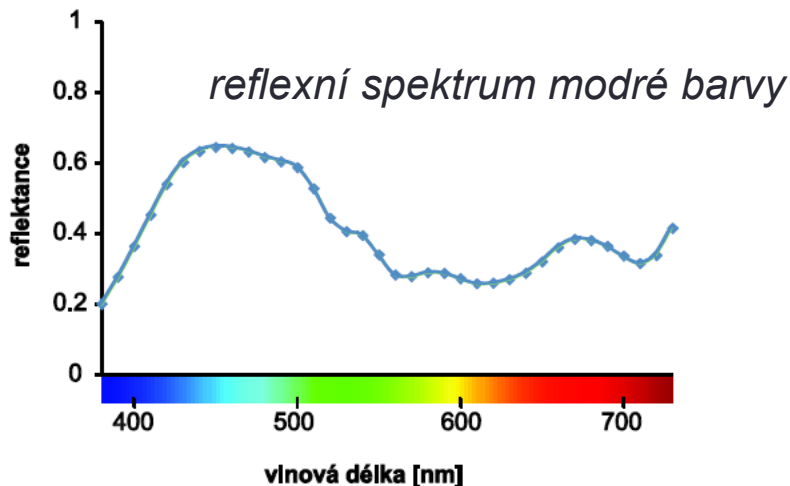
	RAL 3000	Ohnivě červená
	RAL 3001	Signální červená
	RAL 3002	Karmínová
	RAL 3003	Rubínová
	RAL 3004	Purpurově červená
	RAL 3005	Vínová červená
	RAL 3007	Červenočerná
	RAL 3009	Oxidovaná červená
	RAL 3011	Červenohnědá
	RAL 3012	Červenobéžová
	RAL 3013	Tomatová červená
	RAL 3014	Starorůžová
	RAL 3015	Světlá růžová
	RAL 3016	Korálová červená
	RAL 3017	Růžová
	RAL 3018	Jahodová červená
	RAL 3020	Dopravní červená
	RAL 3022	Lososová růžová
	RAL 3024	Zářivá červená
	RAL 3026	Zářivá světle červená
	RAL 3027	Malinová červená
	RAL 3028	
	RAL 3031	Orientální červená
	RAL 3032	
	RAL 3033	

Hodnocení barevnosti a lesku

- **lesk**: množství odraženého světla (obvykle pod úhlem 60 °); sklo – standard – 100 % lesk
- **barva**: viditelné záření vyzařované (zdroje) nebo odražené (předměty)
- měří se **reflektance** (odrazivost) při různých vlnových délkách

$$R(\lambda) = \frac{I(\lambda)}{I_0(\lambda)}$$

intenzita záření zdroje a odraženého světla

Složky nátěrových hmot

- **pojivo:** nezbytný komponent – během zasychání vytváří **film** a váže všechny složky NH navzájem a **k podkladu**
- **rozpouštědlo (ředidlo):** musí rozpouštět pojivo, při aplikaci vysychá a tím se vytváří film (voda, **organická rozpouštědla** – směsi uhlovodíků, např. lakový benzín)

nepovinné složky:

- **pigment:** pevná látka poskytující NH **barevnost**
- **barvivo:** rozpustná látka poskytující NH **barevnost**
- **plnivo:** pevná látka s nevýraznou barevností – zlepšuje chování NH (přilnavost..)
- a další: sušiva, rozlivové prostředky, odpěňovače...

transparentní NH – lak:
pouze pojivo a ředidlo

částečně probarvená NH
- např. lazura na dřevo

pigmentovaná NH:
obsahuje i pigment...
plně kryje podklad

Třídění nátěrových hmot podle funkčního určení

ne každý **nátěrový systém** obsahuje všechny níže uvedené NH

napouštěcí NH: používá se na savé (porézní) podklady (dřevo, beton, omítka)
aplikuje se na natíraný materiál jako první
snižuje nasákavost podkladu a tím zlepšuje přilnavost dalších NH k
materiálu, může zvyšovat soudržnost podkladu

tmel: obsahuje hodně plniv, nanáší se v silné vrstvě – vyrovnává podklad
po vytvrdnutí se brousí a slouží jako podklad pro další nátěry

základní NH (primer): používá se na kovy
vyrovnává podklad, obsahuje antikorozi pigmenty

pigmentované NH – barvy a emaily: tvoří vrchní vrstvu, odolávají prostředí
email – označení pro hladkou, lesklou a tvrdou vrchní barvu

Pojiva nátěrových hmot

1. **fyzikálně zasychající pojiva:** po aplikaci dochází k odpaření rozpouštědla a pojivo vytváří film

1.a **rozpouštědlové:** před aplikací NH je pojivo rozpuštěné v rozpouštědle, asfaltové NH, nitrocelulózkové NH

1.b **disperzní:** rozpouštědlem je **voda**, před aplikací tvoří částice pojiva **disperzi** (suspenzi) ve vodě, během zasychání se voda odpaří částice pojiva vytvoří film

polyakrylátové, polyurethanové a polyvinylacetátové disperze (vodou ředitelné NH)

2. **chemicky zasychající pojiva:** po aplikaci také dochází k odpařování rozpouštědla, ale probíhají i **chemické reakce v pojivu**, vedoucí k vytvoření filmu „syntetické NH“: epoxidové NH, alkydové NH

Pigmenty a plniva nátěrových hmot

Pigment: nerozpustná látka, která NH dodává barevnost a kryvost
v NH se používá ve formě velmi jemných částic
obvykle se jedná o jednoduché anorganické látky

přírodní pigmenty: hlíny zbarvené oxidy železa (červená, žlutá, hnědá)

Rousillone, F

používaly se do vápenných nátěrů, dnes v umění

černě: saze, lampová čern, kostní čern – amorfnní uhlík, vzniká při nedokonalém spalování organických látek

Pigmenty a plniva nátěrových hmot

bílé pigmenty: dnes je nejvýznamnější titanová běloba (TiO_2) – vysoká bělost, kryvost, netoxická, odolná

další: zinková běloba, olovnatá běloba, mletý vápenec, „hlinka“...

syntetické železité pigmenty: rozličné sloučeniny železa; nabývají širokého spektra barev – červená, žlutá, hnědá, černá

kromě NH se používají i pro barvení betonu, omítek, keramiky...

betonové střešní tašky

FILKO-MAT

pigmenty na bázi chromu a olova: žluté, zelené, oranžové červené – Cr^{VI} a olovo – hygienický problém, použití se omezuje

organická barviva: syntetické organické látky – mnohem širší spektrum barev, než poskytují „klasické“ práškové pigmenty

plniva: nerozpustné látky s nevýraznou barevností, které ale zlepšují vlastnosti NH (přilnavost, tvrdost nátěru) – mletý vápenec, kaolín, další jíly, slída...

Antikoroziční pigmenty

- používají se do NH na kovy
- omezují korozi kovové konstrukce
- dříve se s oblibou používal suřík (minium, Pb_3O_4) – dnes zakázaný

- dnes: **fosforečnan zinečnatý** + uhličitan vápenatý: fosforečnanový aniont inhibuje korozi; je bílý

- zinkový prach: jemné částice zinku rozptýlené ve filmu NH – fungují jako **obětovaná anoda** – oxidují se „dobrovolně“ a tím chrání natřený kov před oxidací
-částičky Zn musejí být vzájemně propojené (musí vzniknout elektrochemický článek) – tedy existuje jistá minimální koncentrace Zn, která musí být použita
 - používá se zejména v přímořském prostředí
 - v kombinaci s různými typy pojiv

Významné druhy NH

Disperzní nátěrové hmoty

- rozpouštědlem je voda – jsou tedy „vodou ředitelné“
- pojivem jsou drobné částice polymeru, které se při zasychání spojí v ve vodě **nerozpustný** film
- pojivo:
 - polyvinylacetátová disperze – NH se nazývá „latex“
 - polyakrylátová disperze – v názvu slyšíme akrylát (např. Balakryl)
 - polyurethanová disperze
- vyrábějí se pro různá použití: dřevo, kov, beton, fasády, interiéry
- měly by se používat při teplotách nad 5 °C – níže netvoří kvalitní film

a jim podobné NH

- **emulzní NH:** pojivem je kapalná pryskyřice, rozptýlená ve vodě ve formě emulze
- **klihové NH - hlinky:** původně byl pojivem vodorozpustný kliš (živočišná bílkovina – želatina), dnes je pojivem vodorozpustná celulóza
pigment – kaolin
použití – stěny interiérů
dodávají se buď jako prášek, nebo již s vodou jako hotová NH

Významné druhy NH

Alkydové nátěrové hmoty

- „syntetické“ nátěrové hmoty
- pojivem je syntetická polyesterová pryskyřice modifikovaná mastnými kyselinami
- rozpouštědlo „syntetické“ – směs uhlovodíků
- vytvrzují chemickou reakcí (oxypolymerační zasychání), urychluje se sušidly (sikativy – sloučeniny kobaltu)
- použití: kov, dřevo
- na fasády a interiéry se nepoužívají – při zasychání se odpařuje rozpouštědlo
- můžou se používat i pod 5 °C

Významné druhy NH

Olejové nátěrové hmoty

- významné hlavně dříve, dnes je vytlačily disperzní a alkydové NH
- pojivem jsou **vysychavé rostlinné oleje** (např. lněný, makový)
- zasychání olejů je pomalé
- dnes mají největší význam **napouštěcí oleje** pro ochranu dřevěných konstrukcí
- fermež – upravený lněný olej, používá se jako napouštědlo dřeva pod různé (neolejové) NH

Významné druhy NH

Epoxidové nátěrové hmoty

- dvousložkové „syntetické“ NH
- vytvrzení probíhá chemicky po smíchání epoxidové pryskyřice a katalyzátoru (tvrdidla, tužidla, „složky B“)
- vzniklý film je **chemicky odolný a tvrdý**
- použití: namáhané dřevěné a betonové podlahy

- dále pro extrémní podmínky: korozí napadená ocelová výztuž v betonu, chemická a energetická zařízení
- film neodolává působení UV záření (proto vhodné spíše do interiérů)
- podobné jsou **polyuretanové NH**

Významné druhy NH

Asfaltové nátěrové hmoty

- pojivem je asfalt, plnivem křemenná moučka, neobsahují pigment...
- rozpouštědlem je xylen nebo lakový benzín
- asfaltový lak: penetrace betonu před položením asfaltových pásů
- asfaltové emulze a suspenze („gumoasfalt“):
hydroizolační nátěry, opravy střech
z asfaltových pásů, těsnění detailů střech

Významné druhy NH

Chlorkaučukové nátěrové hmoty

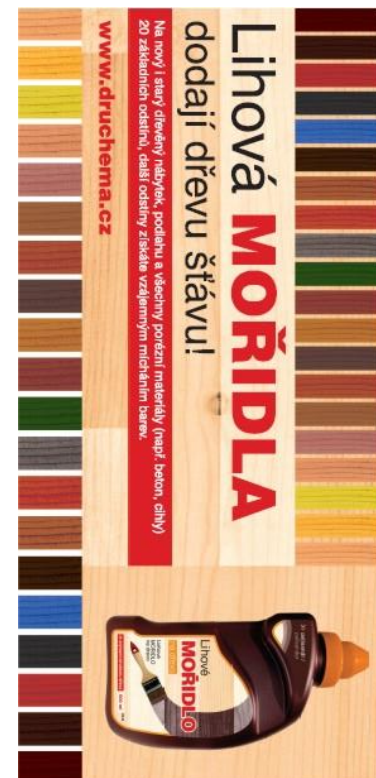
- pojivem je chloroprenový kaučuk („neopren“)
- nátěr je elastický a chemicky odolný
- vysoká odolnost vůči vodě, ale nízká na povětrnosti
- používají se zejména na betonové bazény, betonové jímky na vodu, odpady atd.
- můžou se použít i na dřevo a kov

Významné druhy NH

Nátěrové hmoty využívané zejména při výrobě dřevěného nábytku

- **lihové NH:** mají nízkou viskozitu – používají se jako napouštěcí NH na dřevo a materiály na bázi dřeva – rychle se vsakují a zasychají
lihový lak – pro povrchovou úpravu hraček a hudebních nástrojů
lihové mořidlo – moření dřeva
- **polyesterové NH:** vytvrzují se teplem nebo ultrafialovým zářením – průmyslová výroba nábytku a hudebních nástrojů
- **nitrocelulóзовé NH (nitrolaky):** rychle zasychají

Fasádní nátěrové hmoty

- fasádní NH je vystavena povětrnosti – proniká do ní déšť
- zároveň musí umožňovat odchod vodní páry z budovy do atmosféry
- **Odchod páry musí být intenzivnější, než pronikání vlhkosti zvenku**

- **silikátové fasádní NH** – pojivem je draselné vodní sklo, dále obsahují do 5 % polymerní disperze
 - nesmí se aplikovat na čerstvou vápennou omítku
 - v čase může růst faktor difuzního odporu (to je špatně)

- **disperzní fasádní NH** – pojivo polyakrylátová disperze, standardní fasádní NH

- **silikonové fasádní NH** – pojivem je také polyakrylátová disperze, ale NH obsahuje značný podíl **silikonové emulze** – zvyšuje vodoodpudivost, je i velmi otevřená pro difuzi vodní páry – dnes nejlepší fasádní NH (také nejdražší)

Podmínky pro udělení zkoušky

- Zkouška:
 - Teoretická část, 10 otázek, poměrně rychlý
 - Příkladová část, 3 příklady, povoleno použít literaturu
- Známkování

Teoretická část	Příkladová část	Výsledná známka
A: 10 – 9 B: 8,5 – 8 C: 7,5 – 7 D: 6,5 – 6 E: 5,5 – 5 F: 4,5 – 0	A: 3 příklady správně C: 2 příklady správně E: 1 příklad správně	Vážený průměr, Teorie 2x Příklady 1x Možnost ústního přezkoušení